

Müasir Azərbaycan Respublikasının qurucusu

Dövlət müstəqilliyimizin bərpasından ötən illəri təhlil edərkən bir daha əminliklə söyləmək olar ki, həqiqətən də, tarixin millətə verdiyi şansı yalnız görkəmli şəxsiyyətlərin iştirakı ilə reallaşdırmaq mümkündür.

Bəşər tarixində zaman-zaman elə dahi şəxsiyyətlər olmuşdur ki, onlar öz xalqının taleyində əvəzsiz rol oynamış, onu dövrün çətin anlarından müdrikliklə çıxarmış, dərin zəkası, dəmir iradəsi ilə ölkəsini itibaha, yüksəlişə aparmağa nail olmuşdur. Belə liderlər xalqı və vətəni naminə gördüyü misilsiz xidmətləri ilə yeni bir tarix yaratmışlar. Onların üzərinə bütöv bir xalq, cəmiyyəti inkişafa, rifaha, sabitliyə, əmin-amanlığa aparmaq kimi tarixi missiya düşmüşdür. Tarixi yaradan belə şəxslər bəşər sivilizasiyası durduqca yaşayacaqlar. Bu missiya dahi öndər Heydər Əliyevə də nəsib olan şərəfli tələdir.

Çox qədim və zəngin inkişaf yolu keçmiş xalqımız görkəmli simaları ilə tarixin yaddaşına saysız-hesabsız fəxərətlər həkk etmişdir. XX əsrdə ulu Tanrı Azərbaycan xalqına əvəzənilməz nemət - Heydər Əliyev zəkasını, unikal siyasi dühasını bəxş etdi və onun 1969-cu ildən Respublikaya rəhbərlik fəaliyyəti ilə çağdaş tariximizdə yeni era başladı. Heydər Əliyev dahiliyi, siyasi nuru, müdrikliyi, idrakı, kamilliyi, iradəsi və dünyagörüşü—bütün bunlar epopeyalara sığmayan yüzlərlə nəhəng, möhtəşəm elm və təhsil mövzularının predmetidir.

Heydər Əliyev şəxsiyyəti öz xalqına sədaqətlə xidmət etməyin, bu yolda var qüvvə ilə bütün bilik və bacarıqlarını yorulmadan sərf etməyin canlı simvoludur. Məhz 70-ci illərdə ulu öndərin fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycan iqtisadiyyatında yeni-yeni zirvələr fəth edildi, respublikanın müxtəlif sahələrində iri sənaye obyektləri inşa edildi. Kənd təsərrüfatı sahəsində böyük nailiyyətlər əldə olundu. Respublikada təhsil sistemi köklü surətdə yenidən təşkil edildi, tələbələrə Azərbaycan kənarında təhsil almaşını miqrasiyası istiqamətində geniş proses başladı. Respublika iqtisadiyyatının dirçəlməsi üçün xalq təsərrüfatı sahəsində ixtisaslı və dünya standartlarına cavab verə bilən mütəxəssislər ordusu hazırlandı. Texniki, mədəni, sosial sahədə sadaladığımız nailiyyətlərin qazanılması ümummilli lider Heydər Əliyevin öz xalqına sonsuz istək və məhəbbətinin yüksək ifadəsinin real nəticələri idi.

XX əsrin sonunda Azərbaycan ikinci dəfə müstəqillik qazandı. Müstəqilliyimizin ilk illəri olan yaxın keçmişimizə ekskursiya etsək, aydın görmək olar ki, 1991-1993-cü illərdə Azərbaycanı mürəkkəb, acınacaqlı və çətin vəziyyətə, siyasi hərc-mərclik, iqtisadi səfalet, qanunsuz ordu birləşmələrinin azğın özbaşınalığı bürümüşdü. Belə bir mürəkkəb dövrdə ölkənin rəhbərlik və idarəetmə sükani xalqın birmənalı və yekdil dəstəyi ilə ulu öndər Heydər Əliyevə tapşırıldı. Dünya şöhrətli, müdrik siyasi xadim, milli liderimiz Azərbaycan xalqını, onun başının üstünə almış fəlakətdən xilas etdi. Xilaskarlıq missiyası qısa zaman kəsiyində öz real nəticələrini verdi. Respublikanın ərazisində sabitlik bərpa edildi. Siyasi hakimiyyət öz layiqli gücünü nümayiş etdirərək, yalnız ölkə daxilindəki işlərdə deyil, beynəlxalq arenada da sözünü deməyə başladı. Dünyanın mütəbər auditoriyalarında gənc müstəqil Azərbaycan adlı dövlətin çiçəklənməsindən, onun inkişafının gələcək perspektivlərindən bol-bol xoş sözlər eşidildi. Bu da dünya siyasətinin nəhəng liderlərindən biri olan Heydər Əliyevin xarici siyasət sahəsində xalqa daha bir siyasi töhfəsi idi. Nəhəng siyasi xadim ulu öndərin rəhbərliyi sayəsində respublikamızda siyasi-iqtisadi, mədəni və dövlət quruculuğunda qazanılan uğurların miqyası ölçüyəgəlməz dərəcədə artdı...

Ümummilli liderimiz özünün şərəfli fəaliyyətində həmişə öz xalqına arxalanıb. O, bu barədə qürur hissi ilə demişdir: "Mənim həyat əmalım, bütün varlığım qədər sevdiyim Azərbaycan xalqına, dövlətçiliyimizə, ölkəmizin iqtisadi, siyasi, mədəni inkişafına xidmət olub. Bu yolda bütün gücümü və iradəmi yalnız müdrik və qədirbilən xalqımdan almışam. Ən çətin anlarda, ən mürəkkəb vəziyyətlərdə yalnız və yalnız xalqıma arxalanmışam. Bu da mənə dözümlü, iradə verib və bütün uğurlarımı təmin edib".

Bu nailiyyətlərin davamı olaraq 1994-cü ildə müəllifi və baş memarı özü olan milli liderimiz "Əsrin müqaviləsi" adlanan neft kontraktının imzalanmasında həlledici rol oynadı. Bu, xalqımıza təbii sərvətlərdən özü istədiyi kimi istifadə etmək imkanının reallaşdırılmasında Heydər Əliyevin fitri uzaqgörənliyi və misilsiz xidməti deməkdir.

Ulu öndər təhlükəsizlik orqanlarında işlədiyi zaman, xüsusilə bu orqana rəhbərlik etdiyi dövrdə də ölkənin milli mənafeyinin müdafiə edilməsi sahəsində xeyli iş görmüşdür. Bir çox xarici dövlətlərin kəşfiyyat fəaliyyəti zərərsizləşdirilmişdir.

Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasəti nəticəsində, Təhlükəsizlik Xidməti orqanlarında Azərbaycan zabit və siravi əməkdaşlarının sayı artmış, şəxsi heyət arasında milli hiss gücləndirilmişdir. Sovetlər birliyində Azərbaycan Respublikası yeganə respublika idi ki, burada Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin sədri milli kadr idi. Bu da milli liderimizin böyük nüfuzla malik olmasından xəbər verirdi. Sonralar Heydər Əliyev qeyd edirdi ki, 1953-cü ildən sonra respublika Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsində həm kəşfiyyat, həm də əks-kəşfiyyat sahəsində, bütün başqa təhlükəsizlik orqanlarında çox gözəl azərbaycanlı kadrlar yetişmişdi.

Milli liderimiz Moskvada olarkən İttifaqda rəhbərlər arasında ən intellektual, nüfuzlu və dinamik şəxs kimi ad çıxarmışdı. Qısa müddətdə əldə etdiyi nailiyyətlərə görə milli liderimizə SSRİ Ali Sovetinin 1983-cü il 7 may tarixli fərmanı ilə ikinci dəfə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adı verildi. Mübaliğəsiz və qeyri-şərtsiz demək lazımdır ki, o zaman Heydər Əliyev Sovet dövlətinin lideri səviyyəsinə yüksəlmişdi. Təsədüfi deyil ki, K.U.Çenonkoda sonra SSRİ-də hakimiyyətə ən real namizədlərdən biri məhz Heydər Əliyev olmalı idi. Uzun müddət SSRİ-nin xarici işlər naziri olmuş A.A.Qramiko qeyd etmişdi ki, bizim Siyasi büroda ancaq üç adam nisbətən cavandır: Romanov, Qorbaçov və Əliyev. Axırncı mənə daha çox xoş gəlir. Onun vaxtında Azərbaycan, xüsusən onun kənd təsərrüfatı çox sürətlə inkişaf etmişdir. Əliyev gözəl təşkilatçidir, təmiz və ləyaqətli adamdır. Amma təəssüf ki, onun namizədliyi istisna olunur. O "nəyə görə, milliyyətə görə?" sualına belə cavab vermişdir: "bu məsələdə he, milliyyətinə görə".

Beləliklə, Kremldə hakimiyyətə, ilk vaxtlardan Heydər Əliyevə rəqib kimi baxan M.S.Qorbaçov gətirildi. Amma belə bir şəraitdə Heydər Əliyev Sovet dövlətinin rəhbərliyindəki aparıcı mövqeyini saxlamağa nail oldu. Ümummilli liderimiz 1986-cı ilin 16 oktyabrında SSRİ Nazirlər Sovetinin sosial inkişaf bürosunun sədri təsdiq olunması da bunu sübut etdi. Sosial inkişaf bürosu 12 nazirlik, idarə və komitəyə rəhbərlik edirdi.

Sonralar Heydər Əliyevə qarşı Qorbaçovun apardığı gizli oyunlar tezliklə aşkar oldu. 1987-ci il oktyabrın 21-də Sov. İKP MK-nın plenumu keçirildi. Rəsmi məlumatda göstərilirdi ki, plenum "Səhhətinə görə" pensiyaya çıxması ilə əlaqədar Sov. İKP MK Siyasi bürosunun üzvü Heydər Əliyev yoldaşın vəzifəsindən azad edilməsi barədə xahişini təmin etmişdir.

Milli liderimiz birinci dəfə respublikaya rəhbər gəldikdən sonra, ilk plenumda respublikanın geri qalan kənd təsərrüfatını, yeyinti sənayesini inkişaf etdirmək, ekoloji durumu yaxşılaşdırmaq, yüksəltmək barə-

də konkret tədbirlər həyata keçirdi. Bu sahələrin yüksək tempə inkişaf etdirilməsinin nəticəsi göz qabağındadır. Respublika 14 dəfə İttifaqda sosializm yarışının qalibi oldu və bayraqlarla təltif edildi. Azərbaycanda bu inkişaf Heydər Əliyevin yüksək zəkası, unikal siyasi dühası, müdrikliyi, idrakı, kamilliyi sayəsində, geniş dünyagörüşü nəticəsində əldə edilmişdir. Məhz bütün bunlara görə, o Moskvaya yüksək vəzifəyə dəvət edilmişdi.

Milli liderimizin ikinci dəfə hakimiyyətə gəlməsi Azərbaycan xalqının müdrikliyinin, birmənalı tələbinin nəticəsində baş verdi. O vaxtlar Azərbaycanda iqtisadiyyat bərhad halda idi, dövlətçilik AXC və Müsavat cütüyünün əlində bir oyuncağa çevrilmişdi. Respublikada vətəndaş müharibəsi, qaradaş qırğını qaçılmaz idi. Ölkə dünya siyasi arenasında təkəlməmişdi. Belə bir ağır vəziyyətin yükü milli liderimizin çiyinə düşdü. Heydər Əliyev ilk növbədə respublikada olan kriminal vəziyyəti düzəltmək üçün var qüvvəsi ilə çalışdı. Nankor qonşumuz ermənilər bu vəziyyətlərdən istifadə edərək ərazimizin işğalını Sovet qoşunları ilə birlikdə davam etdirirdilər. Həmin dövrdə ən yaxşı çıxış yolu atəşkəs müqaviləsinin imzalanması idi və bu, ulu öndərin müdrikliyi sayəsində baş verdi.

Respublikada iqtisadiyyatı bərpa etmək üçün milli liderimiz hansı ölkəyə səfər edirdisə, orada iş adamları ilə görüşlər keçirdi və onları respublikaya gələrək yatırımlar qoymağa dəvət edirdi. Hakimiyyətdə olduğu müddətin ikinci ilində artıq respublikada müəyyən irəliləyişlər baş verdi. "Əsrin müqaviləsi" imzalandıqdan sonra iqtisadiyyat yüksək tempə inkişaf etdi. Bu, respublikada digər sahələrin inkişafının əsasını qoydu. Ölkədə olan inkişaf, Bakının görünüşünün yaxşılaşması, xarici sərmayənin cəlbə, əhalinin yaşayış səviyyəsinin yüksəlməsi milli liderimizin həyata keçirdiyi lahiyələrin nəticəsidir.

Hazırda müstəqil Azərbaycan son bir neçə ildə iqtisadiyyatın artım tempinə görə bütün dünyada öncül mövqeyini qoruyub saxlayır. Təsədüfi deyil ki, aparılan islahatlar dünyanın aparıcı iqtisadi mərkəzləri tərəfindən də yüksək qiymətləndirilir. Bu ya-

xınlarda dünyanın bir nömrəli iqtisadi forumu olan Davos Dünya İqtisadi Forumu Azərbaycan iqtisadiyyatını rəqabət qabiliyyətliliyinə görə dünyada 37-ci yərə layiq görmüşdür. Keçən il isə Azərbaycan 40-cı yerdə idi. Dünyada yaşanan böhran illərində ölkəmizin keçən ildəkinə nisbətən daha bir neçə pillə irəliyə çıxması sanballı nailiyyətdir. MDB məkanında isə Azərbaycan yenə də öndədir və birinciliyini qoruyub saxlayır.

Ölkədə həyata keçirilən transformasiyayönümlü dəyişikliklər iqtisadiyyatın əhəmiyyətli sahələrindən biri olan kooperasiya sektorunun, xüsusən də istehlak kooperasiyası sistemini əhatə etmiş və bu sferada əsaslı dəyişikliklər yaranmasına səbəb olmuşdur. Son illər respublikada istehlak kooperasiyasının inkişafı istiqamətində atılan uğurlu addımlar gələcəkdə bu sahədə daha mühüm nailiyyətlərin əldə edilməsinə şərait yaradacaqdır. Təsədüfi deyil ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev Azərbaycan Mərkəzi Kooperativlər İttifaqının 22-ci qurultayına ünvanlanmış rəsmi təbrik məktubunda qeyd etmişdir ki, "İstehlak Kooperasiyası ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsində mühüm rol oynayır və hesab edirəm ki, kooperativlər bundan sonra da ticarət, tədarük və istehsal sahəsindəki funksiyalarını layiqincə yerinə yetirəcək və kəndin sosial-iqtisadi inkişafına öz dəyərli töhfəsini verəcəkdir".

Ölkəmizin təşəbbüsü və iştirakı ilə həyata keçirilən irimiqyaslı transmilli lahiyələr ardıcıl olaraq reallığa çevrilir, Azərbaycana dividendlər, külli miqdarda mənfəət gətirir. Amma ölkəmizin uğurlu inkişafı yalnız iqtisadi göstəricilərlə ölçülmür. Biz bu inkişaf və tərəqqini gündəlik həyatımızda, məişətimizdə, bütövlükdə gündən-günə qüdrətlənən yeni müasir Azərbaycanın timsalında görür və qürur hissi duyuruq.

Milli dövlətçiliyin qorunması və möhkəmləndirilməsi təkcə tarixi şans və milli iradə deyil, həm də lider amili ilə şərtlənir. Hər bir ölkənin taleyi ona rəhbərlik edən liderin siyasi iradəsindən çox asılıdır. Ulu öndər Heydər Əliyev məhz belə fenomenal liderlərdəndir. Ötən əsrin 60-cı illərinin sonunda ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycanda

siyasi rəhbərliyə irəli çəkilməsi xalqda özünü zəngin dövlətçilik ənənələri əsasında gələcək müstəqilliyinə etibarlı zəmin formalaşdırmaq şansı yaratmışdır.

Ümummilli liderimiz dövlətçilik modelinin inkişafı və təkmilləşdirilməsinə aid keçirilən islahatlara böyük əhəmiyyət vermiş və onların konseptual istiqamətlərinin müəyyən edilməsində həlledici rol oynamışdır. Bu baxımdan ulu öndərin rəhbərliyi ilə hazırlanmış və 12 noyabr 1995-ci ildə ümumxalq səsverməsi yolu ilə qəbul edilmiş Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası ümummilli liderin Azərbaycanda demokratik, hüquqi, sivil, dünyəvi dövlətin qurulması prosesi ilə bağlı baxış və ideyalarını əks etdirən tarixi sənəd kimi qəbul edilmişdir.

Heydər Əliyev ölkədə dövlətçiliyin qurulmasına çox böyük diqqət yetirirdi. Müstəqilliyə təzəcə qədəm qoymuş dövlətin atributlarını operativ yaratması, bunlara bariz nümunədir. Milli lider hələ Sovetlər birliyi dövründə — 1978-ci ildə respublikanın Konstitusiyasında dövlət dilinin Azərbaycan dili olmasına nail olmuşdu. Bu, çox cəsarətli addım idi. Qalan respublikalarda isə dövlət dili rus dili yazılmışdı. Heydər Əliyev son nəfəsinə kimi dövlətçiliyimizi qoruyurdu. Təsədüfi deyildir ki, milli lideri müstəqil dövlətimizin qurucusu və memarı adlandırıldı.

İnkaredilməz həqiqətdir ki, müstəqillik xalqın keçdiyi inkişaf yolunda, tarixində zirvədir. Dövlət qurmaq, müstəqil yaşamaq bəşər tarixində heç də bütün xalqlara nəsib olmur. Tarixdə vaxtilə dövləti olan sonra müxtəlif səbəblərdən varlığına son qoyulan xalqlar az olmamışdır. 25 il əvvəl Azərbaycan xalqının öz dövlət müstəqilliyini bərpa etməsi canlı tariximizə qızıl həflərlə yazılmış ən qürurverici hadisədir. XX əsrin sonunda müstəqilliyimizin bərpasının ilk illərində ölkədə təhsil müəssisələrinin maddi-texniki bazasının dağılması tendensiyası hökm sürürdü, xüsusilə ali məktəb müəllimlərinin xarici ölkələrə axını başlamışdı.

Xalqın tələbi, hakimiyyət rəhbərliyinin qayğısı ilə Heydər Əliyev təhsil sistemində baş verən boşluqları, deformasiyaları da aradan qaldırmaq üçün böyük qüvvə sərf etmişdir, xüsusilə bu, Azərbaycan Kooperasiya Universitetinin timsalında aydın görünür. Milli liderimiz təhsilə çox böyük diqqət və qayğı göstərirdi. O, 1998-ci il martın 30-da "Azərbaycan Respublikasında Təhsil sahəsində islahatlar üzrə Dövlət komissiyası haqqında" sərəncam verdi. 1998-2005-ci illərdə təhsillə bağlı Prezident fərmanları və sərəncamları təhsilin inkişafında çox böyük rol oynadı. Universitetlərin, Elmi-Tədqiqat institutlarının elmi-texniki bazası zənginləşdirildi. MDB respublikalarına və xarici dövlətlərə göndərilən tələbələrə siyahısı sürətlə artdı. Bütün bunlara görə milli liderimiz tələbələr və gənclərin sevimlisinə çevrilmişdir. O vaxtlar ulu öndər qeyd edirdi ki, mən respublikaya rəhbər təyin edildikdən sonra, birinci növbədə təhsil məsələləri ilə məşğul olmağa başladım. Azərbaycanda təhsilin, xüsusilə ali təhsilin vəziyyəti ilə daim maraqlanmışam və bu barədə xeyli məlumatım var idi...

Amansız ölüm milli liderimizi bizdən ayırdı. Lakin Heydər Əliyev öz ölümü ilə ölümsüzlüyü təsdiq etdi. Respublikaya səfər edən xarici dövlət başçıları birinci növbədə milli liderimizin ruhuna hörmətə onun qəbrini ziyarət edir, üstünə gül çələngi qoyur və çiçəklər düzür.

Ulu öndərin vəfatından sonra milli liderimizin ideyalarının layiqli davamçısı, hər bir azərbaycanlının Prezidenti cənab İlham Əliyev çox yüksək peşəkarlıqla Heydər Əliyevin ideyalarını və onun alternativsiz siyasətini davam etdirir. Məhz buna görə də biz İlham Əliyevlə fəxr edirik.

Vilayət ƏLİYEV,
Azərbaycan Kooperasiya Universiteti,
Əmtəəşünaslıq və ekspertziza kafedrasının
müdiri, professor.